Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2011) 4/2, 195-218

İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği*

Tuğba KAMBER**
İsmail ACUN***
Cüneyt AKAR****

Özet

Bu çalışmanın amacı, yapılandırmacılık esasına dayalı olarak hazırlanan İlköğretim 1. kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulanabilirliğini öğretmen görüşlerine göre ortaya koymaktır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmaya çalışma evreninin tamamı olan Uşak ili ilköğretim okullarında 4. ve 5. sınıflara ders veren 178 sınıf öğretmeni dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen likert tipi bir anket kullanılmıştır. Anketin birinci kısımda öğretmenlere ait kişisel ve mesleki bilgileri yer almaktadır. İkinci kısımda öğretmenlerin yeni programı anlama ve uygulamadaki yeterlilikleri araştırılmıştır. Üçüncü kısımda ise öğretim programının önerdiği kazanımların hangi temel beceriyi kazandırdığı araştırılmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak, frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, t testi ve F testi analizlerine tabii tutulmuşlardır. Öğretmenler hem programın yapısı hem de uygulama konusunda olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yapılandırmacılık, Etkinlikler, Kazanımlar

---

* Bu çalışmanın verileri İsmail Acun yönetiminde Tuğba Kamber tarafından 2007 yılında tamamlanmış olan Yüksek Lisans tezinden alınmıştır. Bazı veriler, 2007 yılında *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*'nde sunulmuş bildiri kitabında basılmıştır.

** Tuğba KAMBER, Milli Eğitim Bakanlığı, Uşak, tugbakamber82@hotmail.com
*** İsmail ACUN, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilimdalı, Uşak
**** Cüneyt AKAR, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilimdalı, Uşak

Applicability of Social Studies Curriculum

Abstract

The aim of the study is to investigate applicability of social studies curriculum from the teachers' points of views. The knowledge, skills and values in the curriculum are supposed to be taught through activities that are designed to engage students actively in learning process. The study employs a survey research model. The data is collected through a questionnaire developed by the researchers. The subjects of the study were all the classroom teachers, 178 teachers, who were teaching to primary 4th-5th grade students. The questionnaire consisted of three parts. The first part intended to collect demographic data. The second part was about teachers views on the curriculum. The final part included questions about specific activities. The data was subjected to percentage, frequency, mean, standard deviation, t test and F test analysis in SPSS. The analysis of the data shows that teachers have positive opinions on both general structure and applicability of the curriculum.

Key Words: Social Studies, Constructivism, Activities, Attainments targets

GİRİŞ

Sosyal Bilgiler bireyin içinde yaşamış olduğu toplumu ve dünyayı daha iyi tanımasına, içinde bulundaki topluma etkin bir şekilde katılmalarını sağlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmayı sağlayan bir öğretim alanıdır. Yapısı ve doğası gereği bireyin kendi yaşantısından hareketle ve yine kendi yaşantısına doğrudan etki yapacak bilgi ve becerilerle içeren bir öğrenme alanıdır disiplindir.

Sosyal Bilgiler öğretimi bir öğrenme alanı olarak çeşitli kaynaklardan beslenerek çeşitli geleneklere sahip olmuştur. Kısaca 'vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi', 'sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi' ve 'yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi' olarak tanımlanabilecek olan üç sosyal bilgiler geleneğinden bahsetmek mümkündür (Naylor ve Diem, 1987; Barth ve Demirtaş, 1997; Öztürk, 2009) Türkiye'de gerek sosyal bilgiler adıyla gerekse başka disiplinler içinde olarak sosyal bilgiler öğretimi

daha çok vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi geleneği hâkim olmuştur. Çağdaş yaklaşımlar dünyada sosyal bilgiler öğretimi eğilimlerine uygun bir şekilde hayata geçirilmeye çalışılmakla birlikte geleneksel öğretiminin dışına çıkılamamıştır (Öztürk, 2009). Türk Milli Eğitimin genel amaçları ve sosyal bilgiler öğretimin özel amaçları kabaca hak ve ödevlerini bilen iyi vatandaş yetiştirme için öğretile gelmiştir. 2004-2005 yılında uygulamaya geçen ilköğretim programlarıyla birlikte sosyal bilgiler öğretiminin temel felsefesi, kapsamı, amaçları, öğrenci ve öğretmen nitelikleri başta olmak üzere birçok değişiklik yaşanmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Yapılandırmacılık

Sosyal Bilgiler programı, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşımı önemsemektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, sosyal bilgiler açısından bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır. Bu yaklaşımla, kişinin bilgiyi özümsemede etkin rol alarak onu kendi zihinsel şemalarında yerli yerine oturtabilmesi yani bilgiyi kendisinin yapılandırması hedeflenmektedir (Özden 2003; Safran, 2004; Yurdakul, 2004; MEB, 2005c; Önal ve Güngördü, 2008; Mengi, 2011).

Öğrenme sürecinde önbilgilerin önemli bir yeri olduğu (Sönmez, 2004; Arslan, 2007) gerçeği ve Sosyal Bilgilerin yaşamla iç içe bir ders olması dolayısıyla öğrencilere fırsat verilmesi durumunda ve öğretmenlerin gerekli rehberliği yaptığı durumlarda grup çalışmaları ile bazen de bireysel olarak kendi öğrenmelerini kendilerinin oluşturabileceğini söylemeye imkân tanır. Sosyal Bilgilerin temel amaçlarından birisi nitelikli vatandaş yetiştirmektir ve öğrencilerin en iyi yaparak, yaşayarak öğrendiği bilgisinden de hareketle yapılandırmacı yaklaşımın kalıcı öğrenmeleri sağlayacağı aşikârdır (Açıkgöz, 2003; Yanpar, 2006).

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı üzerine kurulu olan yeni Sosyal Bilgiler programı;

- Öğrenme öğretme süreçleri yapılandırılmış örnek etkinliklerle yönlendirilmiştir.
- Etkinlikler çevre ve okul koşullarına, öğrenci bilgi ve yeteneklerine göre çeşitlendirilerek öğrencilerin kazanımlara ulaşmasını destekler.
- Etkinlik temelli öğrenmede, öğrenciler işbirliği yaparak birbirlerinden öğrenme fırsatı bulabilmektedirler. Ayrıca etkinlikler sonunda ürettiklerini sınıfta sunarak bir şeyleri başarmanın hazzını yaşayabilmekte ve özgüven kazanabilmektedirler.
- İçerik diğer disiplinlerle işbirliği yapılarak hazırlandığı için, daha etkili ve kolay öğrenilebilir bir nitelik taşımaktadır.
- Öğrencilerin bilgiyi kendi yaşantılarından yola çıkarak, yapılandırılmasını hedeflemektedir. Araştırma, sorgulama ve üretmeye dayanan öğrenme yaşantılarında öğretmenin yol gösterici rolü, programın uygulanabilir olmasının başlıca dayanağıdır (MEB, 2005a).

Sosyal Bilgiler programında içerik, sosyal hayatın tüm yönlerini kapsadığı varsayılan sekiz kategoriye ayrılmıştır. Yeni program dilinde bu kategorilerden her birine "öğrenme alanı" adı verilmektedir(Ata, 2009).

Öğrenme alanlarının içeriğini somutlaştıran "kazanım" öğrenme süreci içinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir(Yazıcı ve Koca, 2008; Ata, 2009). Kazanımların yapısı, yapılandırmacı eğitim anlayışının esasını yansıtmaktadır. Her bir kazanımın "beceri, bilgi ve değer" içermesi amaçlanmıştır(MEB, 2005b). Kazanımlar, öğrenme yaşantılarının düzenlenmesine ilişkin ipuçları veriyor olmasına rağmen, programda bu kazanımların nasıl gerçekleştirilebileceğini somutlaştıran etkinlik örnekleri sunulmuştur (Safran, 2004).

Programın değerlendirme boyutu ise ağırlıklı olarak "süreç" değerlendirme anlayışı ile inşa edilmiştir (Safran, 2004; Dilaver ve Tay, 2008). Yapılandırmacı anlayış ve dolayısıyla bu programlarda değerlendirme, öğrencilerin neyi bilmediklerinden çok neyi gerçekleştirdiği ile ilgilenen bir süreçtir (Safran, 2004). Yapılandırmacı şekilde düzenlenen sosyal bilgiler programı, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğu için bilişsel, psiko-motor ve duyuşsal alanları da kapsayan değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Yapılacak ölçme ve değerlendirmede alternatif araçların kullanılması, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarının doğru bir şekilde ölçülerek değerlendirilmesine fırsat verir (MEB, 2005c). Performans değerlendirme, portfolyo değerlendirme, proje, dereceli puanlama anahtarı (rubrik), kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri, gözlem formları, tutum ölçekleri, öz değerlendirme, akran değerlendirme, grup değerlendirme, görüşme (mülakat), kavram haritaları, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, kelime ilişkilendirme testleri, alternatif ölçme ve değerlendirme araçları arasında en çok kullanılanlar olarak sayılabilir (Çalışkan ve Yiğittir, 2008).

Birçok öğretmen kendi kişisel tercihi ve yaratıcılığı ile öğrencinin bilgiyi kendisinin türetmesini sağlayan öğrenme yaşantılarını zaten düzenlemektedir. Program, bu özel ve anlamlı çabaları sistematik olarak yaygınlaştırma amacını gütmektedir (Safran, 2004). Değişen çağa ayak uydurma konusunda atılacak ilk adımın temel eğitim alanında olması gerektiği düşünüldüğünde değişimin en önemli uygulayıcısı olacak öğretmenlere de büyük görevler düşmektedir. Sistem uygulayıcısı öğretmenin, üzerine düşenleri gerçekleştirebilmesi için sistemi tam olarak anlaması gerekmektedir. Ayrıca anlamanın yanı sıra geleneksel yaklaşıma göre hazırlanmış programı uygulamaya alışmış öğretmenlerin teoride yeni sistemden yana olsalar da pratikte eskiye bağlı kalabilmeleri olasılığı söz konusudur. Bu konuda yapılmış çalışmalar (bkz. Tarman, Acun ve Yüksel, 2010).

Bunu kanıtlar nitelikte bulgular elde etmiş olmakla birlikte doğrudan kazanımlar ile etkinliklerin ilişkilendirildiği bu çalışma ilginç sonuçlar doğuracaktır.

Bu çalışmada, geleneksel ile yapılandırmacı eğitim arasında yaşanan değişim sürecini gerçekleştirecek olan öğretmenlere programda öngörülmüş olan, başkalarıyla birlikte işbirliği halinde çalışabilen, eleştirel ve yansıtıcı düşünebilen, bilgi, değer ve tutumları edinmiş öğrenciler yetiştirme noktalarında programın başarılı olup olmadığı değerlendirmeleri istenmiştir. Bu çalışmada cevap aranan sorular şunlardır;

- Sosyal Bilgiler programını uygulayan öğretmenlerin, programın genel yapısı ve uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programının öğeleri ile ilgili görüşleri arasında cinsiyetleri, meslekteki hizmet süreleri ve hizmet içi eğitime katılma sayıları yönlerinden anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Öğretmenlere göre Yapılandırmacı yaklaşımı benimsemiş programdaki etkinlikler öğrencilerin, araştırma, işbirliği halinde çalışma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kazandırma niteliklerine sahip midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, ilköğretim Sosyal Bilgiler Programı etkinliklerini öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmeyi amaçlayan tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bu model çerçevesinde, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda görevli öğretmenlerle çalışılmıştır. Ayrıca, var olan durumun, okutulmakta olan sınıfa, cinsiyete, mesleki kıdeme, hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumlarına göre değişip değişmediği de ilişkisel olarak incelenmiştir.

Bu araştırmaya çalışma evrenini oluşturan Uşak il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında derse giren 178 sınıf öğretmenin tamamı dâhil edilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen likert tipi bir anket ile toplanmıştır. Toplanan anketlerden 152 si analizlere tabii tutulmuştur.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. 3 sorunun yer aldığı birinci bölüm, öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilerle ilgilidir. İkinci bölümde öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programının geneline ilişkin görüşlerini belirlemek üzere hazırlanmış 27 soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan etkinliklerin yapılandırmacı yaklaşımın öğelerini ne kadar gerçekleştirdiğine belirlemeye yönelik olan ve "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "çok az katılıyorum", " hiç katılmıyorum" seçeneklerinin bulunduğu 5 soru yer almaktadır. Bu bölümde yer alan sorular 4. ve 5. sınıf programlarındaki etkinliklerin farklı olması nedeniyle her bir sınıf programından seçilen dörder etkinliğe yönelik olarak düzenlenmiştir.

Anketin pilot çalışması gerçekleştirildikten sonra son şekli verilmiştir. Anketin ikinci bölümüne ait faktör analizi aşağıdaki gibi yapılarak alt ölçekler belirlenmiştir. Kabul edilebilir düzeydeki faktör yükleri .37 ile .875 arasındaki rakamlardır. Sorular içersinde madde toplam korelasyonu .25'in altında olanlar (4,11,14,15.sorular) elenmiş ve testin toplam güvenirlik katsayısı Cronbach's Alpha .84 çıkmıştır. Bu da anketin güvenirliğinin yüksek olduğu anlamına gelmektir (Özdamar, 1997).

Alt problemlerin çözümü amacıyla yapılan istatistiksel analizlerde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma gibi temel istatistiklerin yanı sıra cinsiyet ve okutulan sınıfa göre öğretmen görüşlerini karşılaştırmak için t testi, öğretmen görüşlerini kıdem ve hizmet içi eğitime katılma sürelerine göre karşılaştırma için F testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerin; cinsiyetleri, mesleki kıdemleri, yenilenen Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili hizmet içi eğitime

katılma durumları, okutulan sınıfla ilgili bilgilerin dağılımı şu şekildedir:
Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin %57,2'si erkek, %42,8'i kadındır. Okuttukları sınıf bakımından dağılımları birbirine oldukça yakın olmakla birlikte az bir farkla çoğunluğu %51,3 ile 4.sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin hemen hemen aynı oranda olması araştırmanın sonuçları bakımından oldukça yararlıdır.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süresi 11–15 yıl arasında olanlar (%26,3) diğer hizmet sürelerinde yer alan öğretmenlere göre daha fazladır. 6–10 yıl arası görev yapanlarla 21 yıl ve üstünde görev yapanların oranları da buna yaklaşık olup %25,7'dir. Göreve yeni başlamış öğretmen sayısı %5,3 oranla en alt sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerine, %67,1'i bir kez, %21,1'i iki kez, %8,6'sı üç kez ve %3,3'ü dört ve daha fazla katılmıştır. Öğretmenlerin %67,1'inin sadece bir kez hizmet içi eğitim seminerine katılmaları yeni programı anlamaları yönünden çok dikkat çekicidir.

Öğretmenlerin Yeni Sosyal Bilgiler Programıyla İlgili Görüşlerine Dair Bulgular

Bu bölümde ankete katılan öğretmenlerin program hakkındaki genel görüşlerine; programın amacına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine yönelik görüşlerin yüzde ve frekans değerlerine yer verilmiş; elde edilen bulgular bağımsız değişkenlerle ilişkisi yönünden incelenerek yorumlanmıştır.

Programın geneli dair öğretmen görüşleri ve yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin program hakkında genel görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans değerleri tablolar halinde verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo-1. Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Genel Öğretmen Görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans sonuçları

Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Genel Öğretmen Görüşleri	**Hiç katılmıyorum**		**Çok az katılıyorum**		**Katılıyorum**		**Tamamen katılıyorum**		**TOPLAM**	
	F	**%**	**F**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Programın çalışma sistemine uyum sağlayabildim.	10	6,6	52	34,2	76	50,0	14	9,2	152	100
Programın çalışma sistemini tamamıyla reddediyorum.	67	44,1	49	32,2	31	20,4	5	3,3	152	100
Programın çalışma sistemini zaman içinde kabul edeceğime inanıyorum.	15	9,9	42	27,6	64	42,1	31	20,4	152	100
Program beni meslektaşlarımla işbirliği yapmaya teşvik ediyor.	21	13,8	50	32,9	68	44,7	13	8,6	152	100
Program beni okul yöneticileriyle işbirliği yapmaya teşvik ediyor.	29	19,1	60	39,5	51	33,6	12	7,9	152	100
Program beni velilerle işbirliği yapmaya teşvik ediyor.	26	17,1	47	30,9	60	39,5	19	12,5	152	100
Program beni araştırma yapmaya teşvik ediyor.	7	4,6	38	25,0	74	48,7	33	21,7	152	100
Program proje üretmeye teşvik ediyor.	14	9,2	32	21,1	70	46,1	36	23,7	152	100
Programın temeli olan yapılandırmacılığı biliyorum.	9	5,9	53	34,9	68	44,7	22	14,5	152	100
Etkinlik örnekleri yapıldığı zaman kazanım gerçekleşmektedir.	14	9,2	43	28,3	65	42,8	30	19,7	152	100
MEB tarafından önerilen etkinlikler yeterlidir.	22	14,5	52	34,2	66	43,4	12	7,9	152	100

Ankete katılan öğretmenlerden Yeni Sosyal Bilgiler programının çalışma sistemine uyum sağlayabildiğini söyleyen öğretmenlerin oranı (%59,2); Yeni Sosyal Bilgiler Programının çalışma sistemini tamamıyla reddedenlerin oranından (%23,7) fazla çıkmıştır. Bu da öğretmenlerin değişime karşı olumlu tutum içersinde olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra anketin uygulandığı dönemde programa adapte olamamış ama zaman içinde uyum sağlayacağını düşünen öğretmenlerin oranı da (%62,5) küçümsenmeyecek kadar yüksektir. Ayrıca öğretmenler Yeni Sosyal Bilgiler Programının kendilerini meslektaşlarıyla ve velilerle işbirliği yapmaya teşvik ettiği konusunda da olumlu görüşe sahiptirler. Ancak okul yöneticileriyle işbirliği yapma konusunda öğretmenlerin% 58,6'sı olumsuz görüş bildirirken %41,5'i olumlu görüş bildirmiştir. Bu konuda olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin daha yüksek oranda çıkmasının sebebi; idareciler tarafından da yeni müfredatın tam olarak anlaşılamamış olması ya da mevcut sorumluluklarının yeterince fazla olması münasebetiyle işbirliğine yanaşmayışları olarak düşünülebilir. Ancak MEB tarafından önerilen etkinlikleri yeterli bulan öğretmen oranının (%51,3) yeterli bulmayan öğretmen oranından (%48,7) fazla olması; öğretmenlerin bu soruyu tam olarak anlayamamaları, verdikleri cevapla Milli Eğitim Bakanlığı'nı eleştirdiklerini düşünmeleri, yeni etkinlik üretebilecek kadar henüz yeni programı kavrayamamaları gibi nedenlere dayanmakta olabilir. Öğretmenlerin yeni etkinlik üretmek yerine mevcut olanları yeterli görüp uygulamaktadırlar. Yapılandırmacı programı daha iyi öğrendiklerinde kendi etkinliklerini geliştirecekleri düşünülebilir.

Programın Amacına Yönelik Görüşlere Dair Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin programın öğrencilerde oluşturacağı kazanımlar hakkındaki öğretmen görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans değerleri tablo içinde verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo-2 Sosyal Bilgiler Programı Kazanımları Hakkında Öğretmen Görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans sonuçları

Sosyal Bilgiler Programı Kazanımları Hakkında Öğretmen Görüşleri	**Hiç katılmıyorum**		**Çok az katılıyorum**		**Katılıyorum**		**Tamamen katılıyorum**		**TOPLAM**	
	f	**%**	**F**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
16. Kazanımların gerçekleşmesi için öğrencilerin araştırma yapması gereklidir.	1	,7	13	8,6	63	41,4	75	49,3	152	**100**
17. Kazanımların gerçekleşmesi için öğrencilerin proje üretmeleri gereklidir.	2	1,3	13	8,6	79	52,0	58	38,2	152	**100**
18. Kazanımların gerçekleşmesi için öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte çalışması gerekmektedir.	**3**	**2,0**	**13**	**8,6**	**70**	**46,1**	**66**	**43,4**	**152**	**100**

Yeni programda var olan anlayışa göre düz anlatım metoduyla ders anlatımının yeterli olmadığının bilincinde olan öğretmenler yeni anlayış çerçevesinde öğrencilerin kazanımları gerçekleştirebilmeleri için aktif rol almaları gerektiğinin farkındadırlar. Kazanımların gerçekleşmesi için öğrencilerin araştırma yapması gerektiği konusunda olumlu düşünenler %90,7; öğrencilerin proje üretmesi gerektiği konusunda olumlu düşünenler %90,2; öğrencilerin arkadaşlarıyla işbirliği yapması konusunda olumlu düşünenler %89,5 oranında çıkmıştır. Bu da öğrencilerin aktifleşmesi konusunda öğretmenlerin bilinçli olduğunu göstermektedir.

Uygulamaya Yönelik Görüşlere Dair Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde öğretmenlerin programın uygulanması hakkında görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans değerleri tablo içinde verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo-3 Sosyal Bilgiler Programın Uygulanması Hakkında Öğretmen Görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans sonuçları

Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması Hakkında Öğretmen Görüşleri	**Hiç katılmıyorum**		**Çok az katılıyorum**		**Katılıyorum**		**Tamamen katılıyorum**		**TOPLAM**	
	F	%	F	%	f	%	f	%	f	%
22. Sosyal Bilgiler dersi etkinliklerini uygulamak için gereken materyali bulmada zorlanıyorum.	18	11,8	50	32,9	57	37,5	27	17,8	152	**100**
23. Sosyal Bilgiler etkinliklerini yaşanılan çevreye uyarlamada zorlanıyorum.	32	21,1	56	36,8	46	30,3	18	11,8	152	**100**
24. Sosyal Bilgiler etkinliklerinin evde yapılacak kısmında veliler öğrencilere yeterince dertsek olmuyor.	9	5,9	26	17,1	60	39,5	57	37,5	152	**100**
25. Ekonomik yetersizlikler Sosyal Bilgiler etkinliklerinin tam olarak uygulanabilmesini olumsuz etkiliyor.	12	7,9	38	25,0	48	31,6	54	35,5	152	100
26. Öğrenci seviyelerinin birbirine uygun olmaması Sosyal Bilgiler etkinliklerini uygularken sıkıntı yaratıyor	6	3,9	36	23,7	64	42,1	46	30,3	152	100
27. Okulun fiziki şartları Sosyal Bilgiler etkinliklerinin uygulanmasını zorlaştırıyor.	24	15,8	48	31,6	50	32,9	30	19,7	152	100

Öğretmenlerin yeni yaklaşımı kavramış olmalarına dair çıkan olumlu sonuçların yanında uygulama boyutunda olumsuz sonuçlar gözümüze çarpmaktadır. Etkinlikleri uygulamak için gereken materyalleri bulmada zorlandığını ifade eden öğretmenlerin oranı %55,3 iken bu konuda zorlanmadığını ifade eden öğretmenlerin oranı %44,7'dir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin mevcut etkinlikleri bulundukları çevreye uyarlama konusunda olumsuz görüş

bildirecekleri düşünülmekteyken öğretmenlerin %57,9 oranıyla bu konuda zorlanmadıkları tespit edilmiştir.

Yeni programın uygulanması noktasında en büyük problemlerden birisi de velilerin öğrencilere yeterince destek olmaması konusunda görülmektedir. Öğretmenlerin %77'si velilerin ödevleri konusunda öğrencilere yeterince destek olmadığını ifade etmektedir. Buna ilave olarak ailelerin maddi olanaklarının yetersiz olması da programın tam olarak uygulanması konusundaki engellerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin %67,1'i ekonomik yetersizliklerin etkinliklerin tam olarak uygulanabilmesini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

Öğrenci seviyelerindeki farklılıkların etkinlikleri uygulama sürecinde öğretmenlere sıkıntı yarattığı da yapılan anket sonucunda görülmüştür. Bu konuya katılan öğretmenlerin oranı % 72,4'tür. Son olarak okulun fiziki şartlarının da uygulamayı doğru orantılı olarak etkilediğini söyleyebiliriz.

Değerlendirmeye Yönelik Görüşlere Dair Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin programda değerlendirmeye yönelik beklentiler hakkında görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans değerleri tablo içinde verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo-4 Değerlendirilme Hakkında Öğretmen Görüşlerine ilişkin yüzde ve frekans sonuçları

Değerlendirilme Hakkında Öğretmen Görüşleri	**Hiç katılmıyorum**		**Çok az katılıyorum**		**Katılıyorum**		**Tamamen katılıyorum**		**TOPLAM**	
	f	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
19. Süreç değerlendirme uyguluyorum.	15	9,9	46	30,3	77	50,7	14	9,2	152	100
20. Ürün dosyalarının değerlendirmesini yapıyorum.	15	9,9	37	24,3	76	50,0	24	15,8	152	100
21. Etkinlikler için ayrılan zaman yeterlidir.	56	36,8	50	32,9	36	23,7	10	6,6	152	100

Öğretmenler kendilerine yöneltilen soru doğrultusunda öğrencilere süreç değerlendirme uyguladıklarını söylemiş; buna katılmayan öğretmenlerin oranı ise %40,2 gibi çok da az olmayan bir oranda çıkmıştır. Eski sisteme göre öğrencilerin ürünleri ile ilgilenmeye ve onları sonuca göre değerlendirmeye alışmış öğretmenlerin ürünün ortaya çıkarılması süresince öğrencinin geçirdiği aşamaları bir bütün olarak değerlendirmesinin kolay olmayacağı göz önünde bulundurularak bu oranın zaman içinde azalacağı düşünülmektedir.

Bir önceki soruya paralel olarak öğretmenlerin, öğrencilerin ürün dosyalarının değerlendirmesini yaptığı yönündeki görüşlerinin % 65,8'i olumludur. Ayrıca uygulanan etkinliklerin değerlendirmeye alınabilmesi amacıyla tamamlanmaları için ayrılan sürenin yetersiz olduğu konusundaki öğretmen görüşlerinin oranı da % 69,7'dir. Mevcut müfredatın ve öğrencinin rollerinin zenginleştirilmesiyle ortaya çıkarılan yeni anlayışla hazırlanmış programda ders saati sayısının artırılmamış olmasının bu sıkıntıya neden olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin Programa İlişkin Görüşlerinin Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Bu bölümde öğretmenlerin programa ilişkin genel görüşlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Karşılaştırma her bir boyutun toplam puanları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşlerin Değerlendirilmesi

Öğretmenlerin anketin birinci bölümüne vermiş oldukları cevapların cinsiyetleri ile ilişkili olup olmadıklarına t testi ile bakılmış olup sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Tablo-5. Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Değerleri

		N	Ort	SS	t	p
Genel görüş	Kadın	65	2,71	,60	,55	,46
	Erkek	87	2,64	,58		
	TOPLAM	152	2,67	,59		
Uygulama	Kadın	65	2,33	,89	,73	,40
	Erkek	87	2,22	,61		
	TOPLAM	152	2,27	,74		
Kazanım	Kadın	65	3,26	,60	1,25	,26
	Erkek	87	3,37	,60		
	TOPLAM	152	3,32	,60		
Değerlendirme	Kadın	65	2,37	,76	1,04	,31
	Erkek	87	2,48	,56		
	TOPLAM	152	2,44	,65		

Bayan ve erkek öğretmenlerin programa yönelik genel görüş, uygulama, kazanım ve değerlendirme boyutlarına yaklaşımları benzer oranlardadır, aralarında ciddi bir fark yoktur. Hem bayan hem de erkek öğretmenler programın amacına yönelik sorulara genel itibariyle daha olumlu cevap verdikleri görülmüştür. Bu da programın amacının öğretmenler tarafından anlaşıldığını, ancak uygulama ya da değerlendirme konusunda bir takım endişeler taşıdıklarını düşünmemize yol açmaktadır.

Kıdem Değişkenine Göre Görüşlerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar yine boyutlar halinde görevde bulundukları süre değişkenine göre F testiyle karşılaştırılarak anlamlı bulunan sonuçlar Tukey testi ile yorumlanmıştır. Ancak, değerlendirmede, gruplar arsı farklılığın anlamlı çıkabilmesi için frekansları düşük olan 1-5 yıl ve 6-10 yıl aralıkları birleştirilerek 1-10 yıl şeklinde alınmış, böylece gruplarda yer alan öğretmen sayılarının birbirine yakın olması sağlanmıştır.

Tablo-6. Öğretmen Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre ortalama, standart sapma ve F testi değerleri

		N	Ort	SS	F	p	Gruplar arası fark
Genel görüş	1- 1-10 yıl	47	2,59	,60	1,47	,23	
	2- 11-15 yıl	40	2,68	,55			
	3- 16-20 yıl	26	2,87	,46			
	4- 21+	39	2,61	,66			
	TOPLAM	152	2,67	,59			
Uygulama	1- 1-10 yıl	47	2,02	,67	4,13	,01	3-1
	2- 11-15 yıl	40	2,25	,68			
	3- 16-20 yıl	26	2,62	,93			
	4- 21+	39	2,35	,65			
	TOPLAM	152	2,27	,74			
Kazanım	1- 1-10 yıl	47	3,21	,73	1,29	,28	
	2- 11-15 yıl	40	3,40	,49			
	3- 16-20 yıl	26	3,27	,60			
	4- 21+	39	3,43	,51			
	TOPLAM	152	3,32	,60			
Değerlendirme	1- 1-10 yıl	47	2,38	,66	,17	,92	
	2- 11-15 yıl	40	2,47	,73			
	3- 16-20 yıl	26	2,44	,52			
	4- 21+	39	2,47	,63			
	TOPLAM	152	2,44	,65			

Bulgularla kıdem değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan F testi sonucunda öğretmenlerin programa yönelik genel görüş, kazanım ve değerlendirme boyutlarının görevde kalınan süre ile aralarındaki ilişki anlamlı bulunmazken uygulama boyutunda 16-20 yıl görevde kalan öğretmenlerin 1-10 yıl arası görevde kalan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve 16-20 yıl görev yapan öğretmenlerin 1-10 yıl arası görev yapan öğretmenlere nazaran daha olumlu görüş bildirdikleri sonucuna varılmıştır.

Hizmet içi Eğitim Seminerine Katılma Değişkenine Göre Görüşlerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde öğretmenlerin almış olduğu hizmet içi seminer ve görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçların daha anlamlı olması için 4+kez seminere katılmış öğretmenlerle 3 kez ve 2 kez katılmış öğretmenler birleştirilerek 2+kez grubu oluşturulmuş; gruplardaki öğretmen sayıları birbirine yaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Tablo-8. Öğretmen Görüşlerinin Hizmetiçi Eğitim Seminerine Katılma Değişkenine Göre ortalama, standart sapma ve t testi değerleri

Genel görüş		N	Ort	SS	t	p
	1 kez	102	2,62	,57	1,83	,18
	2+kez	50	2,76	,62		
	TOPLAM	152	2,67	,59		
Uygulama	1 kez	102	2,23	,62	,95	,33
	2+kez	50	2,35	,94		
	TOPLAM	152	2,27	,74		
Kazanım	1 kez	102	3,27	,65	2,47	,12
	2+kez	50	3,43	,48		
	TOPLAM	152	3,32	,60		
Değerlendirme	1 kez	102	2,41	,68	,45	,51
	2+kez	50	2,49	,58		
	TOPLAM	152	2,44	,65		

Bulgular yorumlandığında öğretmenlerin katılmış olduğu seminerlerle görüşleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Bunu yanında gruplar arasında en olumlu görüşler 3,43 ortalamayla 2+kez seminere katılmış öğretmenlerin programın uygulanmasına yönelik görüşleridir.

Öğretmenlerin Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Bu bölümde öğrencilerin yapmaları için çalışma kitaplarında bulunan etkinliklere dair öğretmen görüşleri, bağımsız değişkenlerle karşılaştırılmış ve bulgularla yorumlarına aşağıda yer verilmiştir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Etkinlikle İlgili Görüşlerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde öğretmenlerin, etkinliklerin yerleştireceği kazanımlara ilişkin görüşlerle cinsiyet değişkeni arasında bir ilişki olup olmadığına dair istatistiksel çözümlemelere yer verilmiştir.

Tablo-10. Etkinliklerin Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Değerleri

		N	Ort	SS	t	p
Araştırma	Kadın	65	3,17	,61	2,52	,11
	Erkek	87	3,00	,68		
	TOPLAM	152	3,08	,65		
Proje üretme	Kadın	64	3,04	,67	1,25	,26
	Erkek	87	2,92	,63		
	TOPLAM	151	2,98	,65		
İşbirliği	Kadın	65	3,02	,70	,44	,51
	Erkek	87	2,95	,64		
	TOPLAM	152	2,98	,66		
İşlevsellik	Kadın	65	3,35	,57	7,78	,01
	Erkek	86	3,09	,58		
	TOPLAM	151	3,20	,59		
Yaratıcılık	Kadın	65	3,13	,71	2,35	,13
	Erkek	87	2,97	,58		
	TOPLAM	152	3,04	,64		
Genel	Kadın	65	3,15	,57	3,15	,08
	Erkek	87	2,99	,53		
	TOPLAM	152	3,06	,55		

Etkinliklerin uygulanmasıyla elde edilecek araştırma, proje üretme, işbirliği, yaratıcılık kazanımların ilişkin öğretmen görüşleri arasında cinsiyet değişkeni açısından farklılık görülmemekle beraber

tek anlamlı farklılık işlevsellik boyutunda görülmüştür. Etkinliklerin öğrencilere işlevsellik kazandıracağı konusunda bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu bir görüşe sahip olduğu görülmektedir.

Kıdem Değişkenine Göre Etkinlikle İlgili Görüşlerin Değerlendirilmesi

Kıdem değişkeniyle öğretmenlerin etkinliklerle ilgili görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için F testi yapılmıştır. Ancak istatistiksel işlem yapılmadan önce gruplardaki öğretmen sayılarının birbirine benzer olması için 0-5 yıl ile 6-10 yıl grupları birleştirilerek 0-10 yıl grubu oluşturulmuştur.

Tablo-11. Etkinliklerin Yapılma Düzeylerinin Kıdem Değişkenine Göre F Testi İle Karşılaştırılması

Araştırma		N	Ort	SS	F	p
	1- 0-10 yıl	47	2,93	,67	1,46	,23
	2- 11-15 yıl	40	3,17	,62		
	3- 16-20 yıl	26	3,22	,60		
	4- 21+	39	3,06	,68		
	TOPLAM	152	3,08	,65		
Proje üretme	1- 0-10 yıl	47	2,86	,68	1,19	,32
	2- 11-15 yıl	40	3,10	,62		
	3- 16-20 yıl	26	3,06	,59		
	4- 21+	38	2,93	,68		
	TOPLAM	151	2,98	,65		
İşbirliği	1- 0-10 yıl	47	2,94	,71	,48	,70
	2- 11-15 yıl	40	3,06	,58		
	3- 16-20 yıl	26	3,04	,65		
	4- 21+	39	2,91	,71		
	TOPLAM	152	2,98	,66		
İşlevsellik	1- 0-10 yıl	47	3,23	,61	,86	,47
	2- 11-15 yıl	40	3,27	,55		
	3- 16-20 yıl	26	3,24	,58		
	4- 21+	38	3,07	,61		
	TOPLAM	151	3,20	,59		
Yaratıcılık	1- 0-10 yıl	47	2,93	,68		

	2- 11-15 yıl	40	3,24	,61	2,29	,08
	3- 16-20 yıl	26	3,09	,53		
	4- 21+	39	2,92	,66		
	TOPLAM	152	3,04	,64		
Genel	1- 0-10 yıl	47	2,98	,57	1,22	,30
	2- 11-15 yıl	40	3,17	,52		
	3- 16-20 yıl	26	3,13	,52		
	4- 21+	39	2,98	,59		
	TOPLAM	152	3,06	,55		

Öğretmenlerin etkinliklere ilişkin görüşleriyle meslekte bulundukları yıllar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak genel olarak öğretmenlerin kıdemlerine bakılmaksızın etkinliklerin öğrencilere işlevsellik kazandıracağına dair öğretmenlerin daha olumu görüşe sahip oldukları görülmüştür.

Hizmet içi Eğitim Seminerine Katılma Değişkenine Göre Etkinlikle İlgili Görüşlerin Değerlendirilmesi

Öğretmenlerin etkinliklere yönelik verdikleri görüşlerle aldıkları hizmet içi eğitim kursları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için ilk olarak, seminere 1 kez giden öğretmenlerin sayıları ile diğer grupların sayıları arasında çok fark olması sebebiyle, 2,3 ve 4+kez seminere katılanların grupları birleştirilerek 2+ kez grubu oluşturulmuş ve değişkenin ikiye düşürülmesiyle t testi uygulanmıştır. Bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

Tablo-12. Etkinliklerin Hizmet içi Eğitim Seminerine Katılma Değişkenine Göre ortalama, standart sapma ve t testi değerleri

		N	Ort	SS	t	p
Araştırma	1 kez	102	2,98	,65	6,82	,01
	2 +kez	50	3,27	,63		
	TOPLAM	152	3,08	,65		
Proje üretme	1 kez	102	2,93	,66	1,65	,20
	2 +kez	49	3,07	,62		
	TOPLAM	151	2,98	,65		

İşbirliği	1 kez	102	2,94	,67	1,22	,27
	2+kez	50	3,07	,65		
	TOPLAM	152	2,98	,66		
İşlevsellik	1 kez	101	3,15	,63	2,25	,14
	2+kez	50	3,31	,49		
	TOPLAM	151	3,20	,59		
Yaratıcılık	1 kez	102	3,00	,67	,86	,36
	2+kez	50	3,11	,57		
	TOPLAM	152	3,04	,64		
Genel	1 kez	102	3,00	,57	3,08	,08
	2+kez	50	3,17	,50		
	TOPLAM	152	3,06	,55		

Öğretmenlerin; etkinliklerin kazandıracağı proje üretme, işbirliği, işlevsellik, yaratıcılık boyutları ile hizmet içi seminere katılma değişkeni arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ancak araştırma boyutunda hizmet içi seminere 2+ kez katılan öğretmenlerin, 1 kez katılan öğretmenlere göre daha olumlu görüşe sahip oldukları yönünde bir anlamlılık görülmüştür.

SONUÇ

Öğretmen ve öğrenci rollerinde, eğitim yaklaşımında, öğretmen, öğrenci ve veli alışkanlıklarında önemli değişiklikler getiren Sosyal Bilgiler programının amaçlarına ulaşmadaki başarısında en önemli aktörlerden biri olan öğretmenlerin görüşleri programın felsefesi, yapısı ve içeriğine yönelik olan genel görüşleri olumludur. Öğretmenler en az bilgiye sahip oldukları değerlendirme boyutu hariç programın öngörüldüğü gibi iyi birey uygulayıcı olmak için zihinsel olarak hazır gibi gözükmektedir.

Öğretmenlerin kazanımlara ait görüşleri en yüksek ortalamayla öğretmenlerin en olumlu yaklaştıkları boyut olmuştur. Programda edinilmesi gereken kazanımlar öğrencilerin edinmesi gereken bilgi, beceri, tutum ve değerlerin öğretilmesinde öğretmenler tarafında yeterli görülmektedir.

Öğretmenler programın uygulamasındaki kolaylıklar veya karşılaştıkları güçlükler açısından da yine çoğunlukla olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmen alışmış oldukları geleneksel eğitimden farklı, kimi zaman uygulaması zor olan yapılandırmacı sosyal bilgiler öğretim programı konusunda olumlu bir görüşe sahiptirler.

Programın ön gördüğü alternatif ölçme değerlendirme uygulamaları öğretmenlerin görüşleri ise ancak olumlu olma eğilimindedir. Öğretmenler muhtemelen alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini bilmediklerinden çok olumlu düşünmemektedirler.

Bu dört boyutta öğretmen görüşlerinin cinsiyet, mesleki kıdem, okuttukları sınıf ve yeni sosyal bilgiler programına yönelik almış oldukları hizmet içi eğitim değişkenlerinin çoğu arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. En anlamlı fark 2 den fazla hizmet içi eğitim almış olan öğretmenlerin programa ilişkin olumlu görüşlerinde ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak teorik olarak ortaya konulan programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin programın genel yapısı ve felsefesini benimsedikleri söylenebilir. Öğrencilerin edinmesi gereken bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında noktasında kazanımların işlevsel olması gerektiğini düşünmektedirler. Dolayısıyla yapılması gereken en önemli iş başta ölçme ve değerlendirme olmak üzere yapılandırmacı eğitime uygun eğitim ortamlarının hazırlanması, uygun yöntem teknik kullanımı ve materyal geliştirme gibi alanlarda eğitim faaliyetlerinin yürütülmesidir. Bu eğitimler gerçek sınıf problemlerinden hareketle düzenlenecek çalıştaylar şeklinde olmalıdır. Ayrıca gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak yapılacak özellikle nitel araştırmalar bu makalenin araştırma konusunda daha sağlıklı verilerin elde edilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

Arslan, M. (2007). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. cilt: 40, sayı: 1, 41-61.*

Ata, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. (ed. C. Öztürk) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegam A Yayıncılık, 33-47

Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi / Kaynak Üniteler.* Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.

Çalışkan, H. ve Yiğittir, S. (2008). Sosyal Bilgilerde Ölçme ve Değerlendirme. (Ed. B. Tay ve A. Öcal) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Ankara: Pegem A Yayıncılık, sf. 217-281.

Dilaver, H. H. ve Tay, B. A. (2008). Sosyal Bilgilerde Yapılandırmacılık. (Ed. B. Tay ve A. Öcal) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Ankara: Pegem A Yayıncılık, 91-121.

MEB TTKB (2005a). Sosyal Bilgiler 4-5.Sınıf Programı. Ankara: http//ttkb.meb.gov.tr kaynağındaki sosyal bilgiler_4_5_15082005.rar

MEB. (2005b). *1-5 Sınıflar Müfredat Programı Tanıtım El Kitabı*. TC. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (2005c). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6-7. Sınıflar.* TC. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: MEB Yayınları.

Mengi, F. (2011). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Konularını Günlük Hayat Problemlerinin Çözümüne Transfer Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.

Naylor, D. T. Ve R. Diem. (1987). Elementary and Middle School Social Studies. New York: Random House, Inc.

Önal, H. ve Güngördü, E. (2008). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme uygulamaları (Hava Kirliliği), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt, 11, Sayı 19.

Özdamar, K. (1997). *Paket Programlar Yoluyla İstatistiksel Veri Analizi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. (ed. C. Öztürk) *Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Ankara: Pegem A Yayıncılık, 1-31

Safran, M. (2004) İlköğretim Programlarında Yeni Yaklaşımlar Sosyal Bilgiler. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl 5, S: 54-55 Ağustos- Eylül.*

Sönmez, V. (2004). *Dizgeli eğitim.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Tarman, B., Acun, İ. ve Yüksel, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 9 (3), 725-746.

Yanpar, T. (2006). Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık. (ed. C. Öztürk) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegam A Yayıncılık, 86-107.

Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. (ed. B. Tay ve A. Öcal) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Ankara: Pegem A Yayıncılık, 21-36.

Yurdakul, B. (2004). *Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Öğrenenlerin Problem Çözme Becerilerine, Bilişötesi Farkındalık ve Derse Yönelik Tutum Düzeylerine Etkisi ile Öğrenme Sürecine Katkıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.